

ANADOLU'DA BİR KARDEŞLİK TECRÜBESİ AHİLİĞİN KÜLTÜR VE MEDENİYETİMİZDEKİ YERİ

Adil ŞEN*

ÖZET

XI. ve XIII. Yüzyıllar arasında İslam Dünyası iki büyük yıkım yaşamıştır. Bunlar batıdan gelen Haçlı ve doğudan gelen Moğol istilalarıdır. Bu iki büyük tahribat sonrası Anadoluda yeniden kuruluş için bir takım denemeler olmuştur. Ahilik, zihniyet, yöneliş ve çalışmaları ile bu kuruluşun önemli unsurlarından biri olmuştur. Ferdin varoluş, toplumun kuruluş ve devletin beka arayışı için yeni bir üslup geliştirmişlerdir. Bu üslup XX. Yüzyıla kadar etkin olmuştur. Dil, Edebiyat, sanat, örf ve adetlerimizde Ahiliğin izleri hala devam etmektedir. Kültür ve medeniyet konusunda yeni arayışlarımız için zengin bir miras durumundadır. Bu kaynaktan her durum ve şekilde yararlanma imkanımız mevcuttur.

---

*Yrd.Doç.Dr., Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi.

Anahtar Kelimeler: Anadolu Selçuklu, Ahi Evran-ı Veli, ahilik, tasavvuf, eğitim, ahlak, kalite, değer.

AN EXPERIENCE OF BROTHERHOOD IN ANATOLIA: AKHIZM AND
ITS IMPORTANCE TO THE TURKISH CULTURE
AND CIVILATION

ABSTRACT

Between the 11th and 13th centuries the Islamic World was greatly ruined. It was caused by the Crusade invasions from the west and Mogol invasions from the east. Following those two depredations, several attempts were made for İslamic Resurgence in Anatolia. The Ahi sect was one of the most important components of this resurgence with its mentality, orientation and efforts. The Ahi community fostered a novel approach for the individual's search for existence, the society's search for resurgence and the state seeking survival. The approach remained effective until the 20th century. The traces of the Ahi institution are still evident in our language, literature, art, customs and traditions. They are a rich heritage for our new quests for improving our culture and civilisation. We can refer to this source in any way and situation.

Key Words: Seljuk's of Anatolian, Ahi Evran-ı Veli, Akhizm, Mysticism, Education, Ethic, Quality, Value.

Giriş

İnsanlık tarihini incelediğimizde çeşitli mekân ve zaman dilimlerinde büyük bunalımların yaşandığını görürüz. Bu sıkıntılı dönemlerin çoğunlukla bir ilahi din yardımıyla atlatıldığına da şahit oluruz. İslamiyet'in zuhurundan önce Arabistan yarımadasının içine düştüğü buna benzer kötü durumdan, İslamiyet sayesinde kurtulup ve kısa sürede Kuzey Afrika'dan, Orta Asya içlerine kadar insanlığa bu 'Kurtuluş Muştu'sunu ulaştırdıkları herkesin malumudur.

İslam Dini ile başta Araplar ve onları takiben Müslüman olan diğer milletlerin önünde geniş ufuklar açılmaya başladı. Türk milleti de aynı yoldan geçerek Karahanlılar (840-1212), Gazneliler (963-1186) ve arkasından, Selçuklular (1040-1157) ile Orta Asya coğrafyasında Türk-İslam kültür ve medeniyetinin ilk mahsullerini ortaya koymaya başlamışlardır. Yalnız bu arada bir bütün olarak İslam dünyasına özellikle de Türk milletine musallat olan iki büyük bela, daha yeni çiçekleniş mevsimindeki bahçenin talan edilmesine sebep olmuştur. Bunlardan ilki Batı'dan İslam âlemine ve Anadolu'ya doymaz bir açgözlülükle saldıran Haçlı Seferleridir. (1096-1291) Bu seferler yaklaşık iki asır milletimiz için zorlu mücadelelere sebep olmuş ve büyük kayıplara yol açmıştır. Daha bu gaile bitmeden Doğu'dan Moğollar çekirge sürüsü gibi önlerine çıkan her şeyi silip süpürerek, yakıp yıkarak Anadolu içlerine kadar girip, İslam Dünyasına büyük zararlar vermiş, derin acılar yaşatmıştır. 1220'den 1308'e kadar yaklaşık doksan yıl, Moğol tahribatı ve baskısının devam ettiği dönemde, bütün mamur Türk-İslam beldeleri birer birer elimizden

çıkarak, Moğollar tarafından akla hayale gelmedik tahrip, zulüm ve vahşetler icra edilmiştir.¹

Moğol tahribatının önünden kaçarak, Mâverâünnehr, Horasan, İran gibi bölgelerden birçok şehirli ahali, esnaf, zanaatkâr, âlim v.b. insanlar Anadolu'ya göç etmişler, Anadolu'nun Türk yurdu haline gelmesini kolaylaştırmışlardır. Himayesine sığındıkları Anadolu Selçuklu sultanları ve uç bölgelerdeki Uç Beyleri, bu kitleleri Anadolu'nun bütün yerleşim birimlerinde iskan ettikleri gibi, yeni yerleşim yerleri de ihdas etmişlerdir.² Anadolu'da Haçlıların açtıkları yaralar henüz iyileşmemişken, acı, yıkım ve yoksunlukları bizzat yaşayan, Orta Asyalı muhacir kabileler, yeni yurt tuttıkları Anadolu'ya dört elle sarılmışlardır. Bu muhacir kabileleri her türlü kargaşa ve hercümercin yaşandığı bu dönemde Moğollara karşı varlık savaşı, yerli halka karşı tutunabilme ve hayatın zaruretlerine karşı da ayakta durabilme mücadelesi vermek zorundaydılar. Bu mecburiyetler onların teşkilatlanmasını icap ettirdiğinden bu konuda fazla zorlanmadan, bütün yerleşim birimlerinde varlıklarını göstermişlerdir. Öncülüğü kendisi de Hoy'dan³ gelen Ahi Evren (1171-1261) Anadolu'nun o dönemdeki siyasî, iktisâdî, beşerî durumuna uyacak şekilde Ahilik çerağını yakarak insanlara yol göstermiştir.⁴ Devrin ulema, meşâyih ve ümerâsıyla münasebet içinde gördüğümüz Ahî Evren halkla da bütünleşerek önder âlim şahsiyeti ile bayrak isim olmuştur. Anadolu Selçuklu sultanının merkezi hâkimiyetinin zaafa uğraması, vilayetlerdeki emirlerin ayrı baş çekmesi, Moğolların gerek zorla, gerekse başka yollarla

¹ Osman TURAN, *Selçuklu Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti*, 8. baskı, İstanbul 2003, s. 299-301.

² Mehmet ŞEKER, *Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması*, Ankara 1997, s. 53-96.

³ *Kuzey Batı İran'da Urmiye gölü kenarında bulunan bir belde.*

⁴ Mikail BAYRAM, *Ahi Evren (Tasavvufi Düşüncenin Esasları)*, Ankara 1995, s.16-46.

yanlarına çektikleri bazı âlim, şehy ve idarecilerin durumu, halkın neye, kime tabi olacağını şaşırıldığı ve perakendelik manzarası arz ettiği dönemde; Ahi Evren Anadolu'nun en çok ihtiyacını duyduğu "Ahilik=Kardeşlik ülküsü"nü elden ele dilden dile parola gibi yaymıştır. Parçalanmışlıktan çok çekmiş toplum, bütün katmanları ile bu Kardeşlik Ülküsüne can simidi gibi sarılmış; kademe kademe toplumdaki umumi ümitsizlik, yerini azme; parçalanmışlık hali, birlik ve beraberliğe; kargaşa emniyete, verimsizlik, çalışıp-üretme istikametinde değişmiştir.⁵

Ahîler ilk dönemde fütüvvetten mülhem seyfi, kavli ve şürbî olmak üzere üçe ayrılıp, seyfi kısım daha çok Moğol istilasına karşı şehirleri savunmuş, içte de toplumun huzur ve asayişini sağlamak için yardımcı olmuşlardır. Kavli kısım ise daha çok halkın irşadı ve kendi mensuplarının eğitimi ile uğraşmışlardır. Geriye kalan kısım ise şurûbîleri oluşturmuştur. Bunlar ise üretim ve zanaatlarını icra ile meşgul olmuşlardır. Bir başka tasnife göre ise Ahiyân-ı Rum, Gâziyan-ı Rum, Abdalân-ı Rum ve Bâciyan-ı Rum gibi isimlerle anılan Ahiler, kadını-erkeği ile aynı gaye etrafında teşkilatlanmışlardır.⁶ Moğol belasının savuşturulmasından sonra, kurulan beyliklerde yine öncü-danışman görevini üstlenmişlerdir. Sözelimi Osmanlı Devletinin kurucusu Osman Gazi Ahiliğe ait "ihtiyaru'd-din" unvanını almış, kayınpederi Şeyh Edebalı de ahî şeyhlerinden âlim-mutasavvıf bir kimseydi. Osman Gazi Karacahisar'da

⁵ Ziya KAZICI, *İslam Kültür ve Medeniyeti (İbn Batuta Seyahatnamesine Göre Ahilik Bölümü)*, İstanbul 1996, s. 130-136; ayrıca bkz. İbn-i Batuta, *Büyük Dünya Seyahatnamesi (Tuhfetu'n-Nuzzar fi Garaibi'l-Emsar vel-Acaibi'l-Esfar)*, çev., Muhammed Şerif Paşa, Sadeleştiren, Mumin Çevik, A. Murat Güven, İstanbul 2010, s. 204-205, 208, 214, 227, 230-231.

⁶ Orhan F. KÖPRÜLÜ, *Bacıyan-ı Rum*, DİA, İstanbul 1991, IV, s. 415.

Cuma, Eskişehir’de bayram namazını bir ahî olan Dursun Fakih’e kıldırıp hutbeyi kendi adına okutarak beyliğini ilan etmişti.⁷

Ahîler Osmanlı Devleti’nin kuruluşunu muteakip zamanla siyasi bir güç olmaktan çıkarak, esnaf birliklerinin idari işlerini düzenleyen bir teşkilata dönüşmüştür. Daha çok çırak, kalfa, usta hiyerarşisi içinde kendi mensuplarının eğitimi, o günün şartlarında el emeği, sınai imalat kalite, denetim ve standardizasyonla kendilerini sınırlamışlardır.⁸

Ahîlik menşe itibariyle kendisinden önceki muazzam bir birikim oluşturmuş ilmi ve irfani ocaklardan beslenmekle birlikte esas itibariyle Fütüvvet Teşkilatı’ndan daha çok etkilenmiştir. Abbasi halifesi Nasır lidinillah’ın (1180-1225) Fütüvvete dâhil olmasıyla Selçuklu Sultanı I. İzzettin Keykavus da 1213’te şedd kuşanarak bu harekete destek vermişlerdi. Ahîlik, İslami tasavvuf ve fütüvveti kendine mal ederek zamanın zaruretleri doğrultusunda yeni bir arayış, yeni bir terkibe ulaşma cehdidir.⁹ İslam ahlakının ferdi ve sosyal cephelerinin dengeli bir şekilde Ahîlik teknesinde yeniden yoğrularak mayalanmasıdır. Tarihen görüyoruz ki bu kardeşlik mayası tutmuş, zamanla sadece Anadolu’da değil; Doğu Türkistandan Balkanlara kadar çalışan, üreten insanların ortak ülküsü ve hayat tarzı haline gelmiştir.

Ahîlikte Kültürel Değerler

Bütün Kültür ve Medeniyet hamlelerinin arkasında canlı bir fikir ve aksiyon birikimlerinin bulunduğu kabul edilen bir gerçektir. Selçukludan sonra toparlanışın ve yeniden kuruluşun arkasında da böyle bir alt

⁷ Aşıkpaşazade, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, Nşr. Nihal ATSIZ, 1985. s. 27-28; KAZICI, s. 127, 128.

⁸ Yusuf EKİNCİ, *Ahîlik ve Mesleki Eğitim*, İstanbul 1990, s. 22-43; Muhittin ŞİMŞEK, *TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması Ahîlik*, İstanbul 2002, s. 133-210.

⁹ Hasan KÜÇÜK, *Türk-İslam Sosyal Düşünce Yapısı*, İstanbul 1980, s. 196-223.

yapıyı görmemiz mümkündür. Ahiliğin¹⁰ Anadolu Türk-İslam kültür ve medeniyetinin kurulmasında önemli bir rol oynadığı bir muhakkaktır. İnsani, kültürel ve iktisadi hayatımıza yön veren değerleri gözden geçirdiğimizde, bu rolü hemen fark etmemiz imkân dâhilindedir. Bu değerleri ana hatlarıyla ele alacak olursak;

Ahilik, temelinde sevgi mefhumu olan bir müessesedir. Ahi adet, merasim ve yazılı kaynakları incelendiğinde geniş anlamıyla insan sevgisi, peygamber ve Allah sevgisinin çeşitli tezahürlerini görmek mümkündür.¹¹ Ahilikte insan bizatihi bir değerdir. Başka bir sığata gerek yoktur. Teşkilatın kurucusu Ahi Evren Veli *Tabsıra* isimli eserinde insan için şöyle der:

“Ey kâinatın göz bebeği, Allah seni Ruhul-Kuds (Cebrail) ile desteklesin. Bilmelisin ki sen büyük bir gaye için yaratılmışsın ve Allah'ın emaneti, yüce saltanat sahibi Cenab-ı Hakkın halifeliliği senin tertemiz fitratına tevdi edilmiştir. Sakın ha elinden geldiği müddetçe o ilahi nuru ve o kutsal sırrı menfaat çekişmesine düşerek ve nefsanî arzularına uyarak söndürüp kaybetmeyesin... Kıymet bakımından iki cihandan üstünsün; fakat ne yapayım ki kendi kıymetini bilmiyorsun.”¹²

¹⁰ Daha fazla bilgi için bkz. Neşet ÇAĞATAY, *Bir Türk Kurumu Olarak AHİLİK*, Ankara 1974, s. 89-103; Ziya KAZICI, *Ahilik*, DİA, İstanbul 1980, I, s. 540-542; Ziya KAZICI, *İslam Kültür ve Medeniyeti*, İstanbul 1996, s. 122-156; İsmet KAYAOĞLU, *Kurumlar Tarihi*, Ankara 1985, s. 130-140.

¹¹ Ali TORUN, *Muhtevaları ve kaynakları İtibariyle Fütüvvetnameler*, I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Ankara 1996, s.163-169; Ahilikteki adet ve merasimler için bkz. C. Hakkı TARIM, *Tarihte Kırşehir-Gülşehir*, İstanbul 1948, s. 57-77; Seyfi YILDIRIM, *Bazı Ahi Şecere Namelerinin Muhtevaları ve Tarihi Değerleri*, basılmamış yüksek lisans tezi, Konya 1994, s. 16-34.

¹² Ahî EVREN, *Tabsiratü'l-Mübtedi ve Tezkiretü'l-Müntehi*, (Mikail BAYRAM, *Ahi Evren (Tasavvufî Düşüncenin Esasları adlı eserin II. Bölümü içinde, tercüme ve metin olarak)*, s.199.

Yine başka bir yerde; “Öyle bir dünya ki, ondan herhangi bir gönül elde edersen padişahlık bulursun. Öyle bir dünya ki, bir ruhu okşarsan mutlu olursun”¹³ sözleri Ahi Evran’ın düşüncesinde insanın yerini gösteriyor kanaatindeyiz.

Bir başka Ahi Fütüvvetnamesinde, ahilik: “Marifet şudur, zira ki murdarı su ile yıkarlar, temiz olur ve temiz suyla abdest alıp beş vakit namaz kılarlar ve hakikat topraktır, meni suyundan geçip, Mina’nın yanında yetmiş iki milletle bir et kendini”¹⁴ diyecek kadar insanlık ülküsüyle yoğrulmuştur.

Şeyh Edebalı’nın Osman Gazi’ye meşhur nasihatında “insanı yaşat ki devlet yaşasın” sözü, Ahiliğin insan merkezli bir düşünce ve hayat tarzı olduğunu, kurucu düşünce ve iradenin aynı noktada buluşması açısından dikkate değer bir husustur.

Ahî Evren’in Tabsıra-sına “Hamdele’sinde Cenabı Hakkın “**Ve-dud**”¹⁵ ismiyle, Salvele’sinde Hz. Peygamber’in “**Al-i Cenab**”¹⁶ sıfatıyla başlaması”¹⁷ Allah ve Resulüne sevgi, şefkat, cömertlik, koruyup-kollama cihetinden yaklaşması, Ahilikte insanın düşünce ve amel dünyasının istikametinin gösterdiği hedefi izah açısından yeterli fikri vermektedir.

Hamurunda sevginin mayalandığı bir müessesenin asırlar boyunca niçin mevcudiyetini koruduğu ve bugün hala insanımıza ilham kaynağı olduğu bu noktadan izah edilebilir şekilde anlıyoruz.

---

¹³ Ahî EVREN, s.184.

¹⁴ İbrahim ASLANOĞLU, *Yazarı Belli Olmayan Bir Fütüvvetname*, Ankara 1997, s. 32.

¹⁵ Pek muhabbetli, şefkatli, (the All-Loving God) Tasavvuf çevrelerinde Allah’ın bu isminin hususi yeri vardır.

¹⁶ Pek şerefli, cömert (noble-hearted, magnanimous), küçük şeylere tenezzül etmeyen.

¹⁷ BAYRAM, *Tabıratü’l-Mübtedi ve Tezkiretü’l-Müntehi* tercümesi s.127

Ahiliğin bir başka değeri ise eğitim ve öğretimdir. Meslek öğrenen çırağın çalıştığı dükkândan başlamak üzere, mesleki öğreniminin her derecesinde ve ustalıktan sonra, yine devam ettiği mahfillerde yaş sınırı tanımaksızın eğitim ve öğrenime ara vermeyişini Ahiliğin eğitim ve öğretime ne denli önem verdiğini göstermektedir. Yaşadığımız dünya “Hayat Boyu Eğitim” noktasına ancak yeni gelebilmiştir.

Mesleki eğitimin ahlaki eğitim ile bir bütünlük içerisinde ele alınıp, bunu bir ömür boyu devam edecek faaliyet olarak uygulamaya koymak sistemin en çarpıcı özelliğidir.

Sistemin bir başka dikkat çeken özelliği de her bir mesleğin kendisine pir olarak seçtiği Peygamberler ve ulu kişiler vesilesiyle manevi boyut kazanmasıdır. Bir anlamda çırak işini öğrenirken ibadet hazzı duymakta; bu da insanları meslek sevgisine, meslekle bütünleşmeye, ihtisas kazanmaya teşvik edici unsur olmaktadır.¹⁸

Dini ve dünyevi bilgilerin istikrarlı bir şekilde öğretilmesi cemaat hiyerarşisi içinde yaşanması beraberinde ahlâkî kâidelere, âdâb-ı muâşereteye¹⁹ uymayı ve toplumun kendi kendisini kontrolüne imkân vermiştir. Her bir Ahî'nin ilim, irfân ve davranışça kâmil, mesleğinde mâhir bir insan olması temin edilmiştir.²⁰ Böylece teşkilat, insan unsuruna gereken ehemmiyeti vermiş, fert olarak kendisiyle barışık toplumla uyumlu, üretken “Ahî Prototipini” ortaya koymuş ve bu nispette başarılı olmuştur, diyebiliriz.

¹⁸ Adil ŞEN, *Ahilik ve Mesleki Eğitim*, Eğitime Bakış, Ankara 2006, yıl 2. Sayı 6, s. 73.

¹⁹ Bu hususlar için bkz.: Ebu Abdurrahman Muhammed b. Hüseyin es-SÜLEMÎ, *Tasavvufta Fütüvvet*, Çev. Süleyman Ateş, Ankara 1997; İbrahim ASLANOĞLU, *Yazarı Belli olmayan Bir Fütüvvetname*, Ankara 1997, s. 40-57. KAZICI, a.g.e, s. 127

²⁰ Bkz. Yusuf EKİNCİ, *Ahilik ve Meslek Eğitimi*, İstanbul 1994, s. 35-43; Kadir ÖZKÖSE, *Ahlikte Ahlak ve Meslek Eğitimi*, C.Ü. İlahiyat Fak. Dergisi, Sivas 2011, C., XV, Sayı 2, s.12-17.

Ayrıca yaygın eğitim müesseseleri olarak, köylerimizde kurulan “Köy Odaları”, kasabalarda “Yârân Odaları” geleneği daha sonra şehirlerde “Kırâathâneler” hatta bir derece bozulmuş haliyle “Kahvehaneler”, Ahîliğin toplumumuzda yaşayan kültür mirasıdır diyebiliriz.

Yarenlik etmek, dostluk, ahbaplık, karşılıklı sohbet kültürü birçok noktadan önemlidir. Ahîlik ocağının Haçlı Seferleri, Moğol istilaları ve dâhili kargaşanın her türlüşününün yaşandığı kırılğan ve sıkıntılı dönemde insanların bir araya gelmesi, sözün-sohbetin kendine muhatap bulması, bir davaya aidiyet, bir düşünceye mensubiyet ve bu uğurda müşterek hareket edebilme iradesi, cemaatten devlete uzanan birlik ve beraberlik şuurunu v.b. tezahürler cemiyet binasında taşların yerli yerine oturmasını sağlamıştır.

Ahîliğin kültürümüze mal ettiği bir önemli esas ise; milli birlik beraberlik, sosyal dayanışma ve toplum fertleri arasında ikame ettiği uhuvvet-kardeşlik esaslarının diri bir şekilde yaşatılmasıdır. Zira biz biliyoruz ki; köylere kadar yayılan Ahîlik, pek çok devlet adamını, askerî zümre mensuplarını, kâdı ve müderrisleri, tarikat şeyhlerini, esnaf tabakasını bünyesinde toplamıştır.

Görüldüğü üzere aydın ve halk kesiminin bir çatı altında toplanması, aralarındaki kültürel iletişim, diyalog ve sosyal mutabakatı temin etmesiyle Ahîlik, birlik ve beraberliğin çimentosu olmuştur. Tarih boyunca her biri çeşitli milletleri tarih sahnesinden silen yıkım, savaş ve tahribatların birçoğunu eğer metanetle göğüslemişsek bu mukavemetimizin sırrını önemli ölçüde Ahîlik ve onun prensiplerinde aramız gerektiği kanaatini taşıyoruz.

Yine Ahî teşekküllerinin fukarâyı gözettikleri, kendi yoksul mensuplarına müşterek sandıklardan yardım suretiyle dükkân açtıkları, doğum, hastalık ölüm vb. hallerde imkânların seferber edilerek insanların eli böğründe bırakılmadığı²¹ böylece sosyal dayanışmanın güzel ve anlamlı numunelerini gösterdiklerini; dönemleri içinde bir "Sosyal güvenlik müessesesi" olarak hizmet verdiklerini görüyoruz.²² Günümüzde Bağ-Kur, S.S.K. ve birçok yardımlaşma vakfını, Ahiliğin günümüze uzantısı olarak kabul edebiliriz.

Ahilerin kendi mensuplarını çeşitli vesilelerle tenezzüh ve arifane sohbetleri için mesire yerlerine götürdükleri de bir vakıdır.²³ Bugün köylerimizde hala devam eden "Herfene-Ferfene" vb. toplantıları, ülkemizin her tarafındaki kır gezintileri, yayla şenlikleri, arifane geleneğinin kültürümüzde yaşayan tezahürleridir.

Ahiliğin kültürümüze bir başka katkısı da Türklerin kendilerine mahsus kahramanlık, şecaat, cömertlik, misafirperverlik vb. vasıflarına ilaveten "Fütüvvet"²⁴ terkibi ile bir "Yiğitlik" düşüncesi geliştirmesidir. Zira yiğit olmadan Ahî olmak imkânsızdır. Yiğitlik ise, yüksek bir ahlak ve dirayetle kendini ispatlamaktan geçer. Eskiden şehir mahallelerinde, bugün hala köylerimizde az da olsa yaşatılan "Delikanlı Örgütleri"²⁵ Ahiliğin bize hediye ettiği kültür unsurlarımızdan birisidir. Bugün yiğit

²¹ Fazla bilgi için bkz; Mehmet ŞEKER, *İslam'da Sosyal Dayanışma Müesseseleri*, Ankara 1987, s. 142-147.

²² Demir Sultan UNCU, *Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Sosyal Güvenlik Sisteminde Bağ-Kur'un Yeri ve Önemi*, Ahilik Kültürü (Bildiriler), s. 171-175.

²³ Mehmet ŞEKER, a.g.e., s. 143.

²⁴ Süleyman ULUDAĞ, *Fütüvvet*, DİA, İstanbul 1996, XII, s. 259-261.

²⁵ Mahmut TEZCAN, *Ahilik Kaynaklı Geleneksel Delikanlı Örgütleri*, Ahilik Kültürü (Bildiriler), s. 157-161.

tiplemesinin, dilimizde ve kültürümüzde müspet çağrışımlar yaptığı da bir gerçektir.

Ahîliğin kültürümüzde oynadığı rollerden birisi de, 13. Yüzyıldan 20. Yüzyıla kadar, iktisadi hayatımızı yönlendiren en hayati müesseselerden biri olmuş olmasıdır. Yüksek disiplin, ahlak, doğruluk, vb. vasıfların yanında üretim, tüketim, ticaret, iş ahlakı vb. münasebetleri belirlemişler, kontrol etmişler, belli bir kalite ve standardı yakalamışlardır. Belirlenen kaliteyi tutturamayanların pabucunu dama atmışlardır. Açgözlülük, karaborsa ve sahtekârlığın yerine; kanaat, yardımlaşma ve dürüstlüğü ikame etmişler, İslam'ın helal ve haram ölçülerini, milli seciyeye tatbik ederek, tarih boyunca iktisadi hayatımıza hâkim kılmışlardır.²⁶ Bugün ülkemizde faaliyet gösteren esnaf ve zanaatkâr birlikleri, sanayi ve ticaret odaları, vb. kuruluşlarımızı, Ahîliğin çağdaş temsilcileri olarak kabul edebiliriz.

Ahîliğin bir başka yönü ise İslami tefekkür ve fütüvvet zihniyetiyle iç içe geliştirmiş olduğu yüksek düşünüş ve yaşayış tarzıdır. Elbette ki XIII. yüzyıla kadar İslam kültür ve medeniyeti büyük bir birikim meydana getirmişti. Ahîlik bu müktesebatı dengeli bir şekilde hazmederek yeniden "kurucu ve kuşatıcı bir zihniyeti"; tatbik edilebilir kaideler ile yoğunlaşarak, bir anlamda işin hem ahlak felsefesini hem de yaşanabilir olmasını temin etmiştir.²⁷ Anadolu da Ahîliğe paralel olarak Mevlevîliğin ve Bektâşîliğin; diğer Tasavvuf erbabının, medresenin birbiriyle uyumlu,

²⁶ Muhittin ŞİMŞEK, *Ahîlik: TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması*, İstanbul 2002, s. 133-210.

²⁷ Ali TORUN, *Türk Edebiyatında Türkçe Fütüvetnameler, (Üzerine Bir İnceleme)*, Ankara 1996, s. 61-253

birbirini tamamlayan müsamahakâr tavırları; İslamiyet ve temsilciliğini yapan Türklerin, yeniden taze bir hamle yapmasına fırsat tanımıştır.

Sonuç ve Teklif

Sonuç olarak Ahîliğin milletimizin duygu, düşünce ve davranış kalıpları içinde gösterdiği beceriler, şekillendirdiği sosyal yapılar, tatbik ettiği dinî, millî, ahlâkî, hukûkî, iktisâdî ve estetik değerler manzumesi ile milletimizin kendi varlığı ve kültürüne kalıcı hizmetleri olmuştur hükmüne varabiliriz. Ahîler, el emeğinin, göz nurunun, sözün, sohbetin, yerine göre kılıcın ve kalemin hakkını verecek şekilde kendilerini programlamışlardır. Bugün hala toplumumuzda yaşayan örf ve adetlerimizin büyük bir kısmı Ahîlikten izler taşımaktadır. Bu itibarla Ahîlik bir dönemde olmuş-bitmiş bir olgu, ömrünü tamamlamış bir sistem değildir. Tarihimizin derinliklerinden günümüze uzanan büyük bir zenginlik, önemli bir imkândır. Bu imkânın gereğince değerlendirilmesi evrensel olanla mahalli olanın buluşması yolunda, eğitimden adalete; ticaretten sosyal konulara ve nihayet üretimden tüketime bir dizi yenilenme ve yapılanma arayışlarımız içinde önemli bir katkı sağlayacaktır. Bütün bu konularda Ahîliğin dinamik unsurlarından istifade edebiliriz. Bu bir nostalji değil; değişimin farkında olup değişmeyen temel hareket noktalarını tespit ederek, kendi kültür ve medeniyet kaynaklarımızdan yararlanma gayretidir. Her konuda mükemmelliğin hedeflendiği günümüzde geçmişimizin zengin damarlarından beslenmek; hem vefâkârlığın, kıymet bilirliliğin, hem de aklın gereğidir.

KAYNAKÇA

- Ahi EVRAN, *Tabıratü'l-Mübtedi ve Tezkiretü'l-Müntehi*, (Mikail BAYRAM, *Ahi Evren (Tasavvufi Düşüncenin Esasları* adlı eserin II. Bölümü içinde, tercüme ve metin olarak yer almıştır.
- ASLANOĞLU, İbrahim, *Yazarı Belli Olmayan Bir Fütüvvetname*, Ankara 1997.
- BAYRAM, Mikail, *Ahi Evran (Tasavvufi Düşüncenin Esasları)*, Ankara 1995.
- ÇAĞATAY, Neşet, *Bir Türk Kurumu Olarak AHİLİK*, Ankara 1974.
- EKİNCİ, Yusuf, *Ahilik ve Mesleki Eğitim*, İstanbul 1990.
- KAYAOĞLU, İsmet, *Kurumlar Tarihi*, Ankara 1985.
- KAZICI, Ziya, *İslam Kültür ve Medeniyeti*, İstanbul 1996.
- _____, *Ahilik, DİA, C. I*, İstanbul 1980.
- KÖPRÜLÜ, Orhan F, *Bacıyan-ı Rum*, DİA, İstanbul 1991, C. IV.
- KÜÇÜK, Hasan, *Türk-İslam Sosyal Düşünce Yapısı*, İstanbul 1980.
- ÖZKÖSE, Kadir, *Ahilikte Ahlak ve Meslek Eğitimi*, C.Ü. İlahiyat Fak. Dergisi, C., XV. Sayı. 2, Sivas 2011
- ŞEKER, Mehmet, *İslam'da Sosyal Dayanışma Müesseseleri*, Ankara 1987.
- _____, *Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması*, Ankara 1997.
- ŞEN, Adil, *Ahilik ve Mesleki Eğitim*, Eğitime Bakış, yıl 2. Sayı 6, Ankara 2006.
- ŞİMŞEK, Muhittin, *Ahilik; TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması*, İstanbul 2002.
- TARIM, C. Hakkı, *Tarihte Kırşehir-Gülşehir*, İstanbul 1948.
- TEZCAN, Mahmut, *Ahilik Kaynaklı Geleneksel Delikanlı Örgütleri*, Ahilik Kültürü (Bildiriler), Ankara 1996.

- TORUN, Ali, *Türk Edebiyatında Türkçe Fütüvetnameler, (üzerine bir inceleme)*, Ankara 1996.
- _____, *Muhtevaları ve kaynakları İtibariyle Fütüvetnameler*, I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Ankara 1996.
- TURAN, Osman, *Selçuklu Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti*, 8. Baskı, İstanbul 2003.
- ULUDAĞ, Süleyman, *Fütüvet*, DİA, C. XII, İstanbul 1996.
- UNCU, Demir Sultan, *Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Sosyal Güvenlik Sisteminde Bağ-Kur'un Yeri ve Önemi, Ahilik Kültürü (Bildiriler)*, Ankara 1996.
- YILDIRIM, Seyfi, *Bazı Ahi Şecere Namelerinin Muhtevaları ve Tarihi Değerleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1994.